

Extrait de *Délires* d'André Baillon (première édition 1927 – réédition en Espace Nord en 2010)

Les mots

Drame cérébral

I

Pour autant qu'on puisse le savoir, cela commença comme ceci :

Ils tournoyaient dans la cuisine. Il comprit :

– Ardent lévier.

Il fit :

– Qu'est-ce que tu dis ?

– Ardent lévier.

– Qu'est-ce que tu dis ?

Elle répondit :

– Il ne faut pas jeter le marc dans l'évier.

Certes, il ne faut pas jeter le marc dans l'évier : le marc bouche l'évier. Ce sont des conversations de ménage.

Думите

Церебрална драма

I.

Доколкото може да се твърди, всичко започна така:

Те се въртяха из кухнята. Причу му се:

– Гайка в кривката.

Той попита:

– Какво казваш?

– Гайка в кривката.

– Какво казваш?

Тя отвърна:

– Не бива да се изхвърля утайката в мивката.

Наистина не бива да се изхвърля утайката в мивката: утайката запушва мивката. Това са кухненски разговори.

Il rit :

– Tu as raison. Il ne faut pas jeter de marc dans l'évier. Il ne faut pas jeter de...

Tiens ! pourquoi, coup sur coup, répétait-il :

– Il ne faut pas jeter de marc dans l'évier.

Il avait un peu mal, dans la tête, là par-derrière, sous l'os.

C'était un long très maigre, avec une tête de bon chien triste. Il s'amusait parfois devant une glace : « Tiens Fox, un su-sucre. » Il souriait et dans la glace, avec sa tête de bon chien triste, Fox souriait aussi. D'autres ainsi se découvrent un bouton ou s'arrachent un poil dans le nez : petites manies quand on est seul avec soi. Pour le reste, son but était : des livres. Avec le même but, il y en a qui s'appellent : « Hommes de lettres. » On dit de même : « Femme de ménage. » Il était plus modeste.

Il avouait :

– Je vis mes histoires.

Le lendemain, il écrivait. Une petite chambre, une table,

Той се засмя:

– Права си. Не бива да се изхвърля утайката в мивката. Не бива да се изхвърля...

Виж ти! Защо едно след друго повтаряше:

– Не бива да се изхвърля утайката в мивката.

Леко го наболяваше главата, там отзад, под костта.

Беше кльощав дългуч с глава на добродушен, тъжен пес. Понякога се забавляваше пред огледалото: „Дръж, Фокс, едно за-захарче“. Усмивваше се, а в огледалото Фокс, с главата си на добродушен, тъжен пес, също се усмивваше. Така други хора си откриват пъпка или си изтръгват някой косъм от носа: малки мании, когато човек е насаме със себе си. Иначе книгите бяха неговата цел. Има хора със същата цел, които се наричат „Писатели“. По същия начин говорим за „Домашна прислужница“. Той беше по-скромен. Признаваше:

– Преживявам моите истории.

На другия ден той пишеше. Малка стаичка, писалище, стол

une chaise et, parce qu'il faisait froid, un poêle dans la fumée.
Toujours son mal dans la tête.

Sa plume traça :

– Il ne faut pas jeter de marc dans l'évier.

Zut ! une bourde !... Écrire des bourdes, c'est qu'on est fatigué et même davantage. Oui, peut-être !

Les amis conseillaient :

– Mon cher, repose-toi. Tu t'es surmené.

Surmené comme surhomme ! Quel grand mot ! Mais non, il ne s'était pas surmené. Comment l'eût-il été ? Depuis des mois, il n'avait plus touché sa plume. Il avait soigné sa Germaine. Voyons ! se surmène-t-on à soigner sa Germaine ?... Allons ! sa phrase.

Il médita. Il commença :

– Il ne faut pas...

Ah ! non, alors ! Allait-il gâcher son temps à des

и понеже беше студено – пушеца печка. Все така го болеше главата.

Изпод перото му излезе:

– Не бива да се изхвърля утайката в мивката.

По дяволите! Голяма глупост!... Да пишеш глупости означава, че си уморен и дори нещо повече. Да, навярно!

Приятелите го съветваха:

– Драги мой, почини си. Свръхуморен си.

Свръхуморен като свръхчовек! Каква силна дума! Но не, той не беше свръхуморен. Как би могъл да бъде? От месеци не беше хващал перото. Грижеше се за своята Жермен. Я да видим? Може ли човек да е свръхуморен, грижейки се за своята Жермен?... Хайде, обратно към фразата!

Той поразмишлява. Подхвана:

– Не бива...

О, не, стига! Така ли щеше да си пряхосва времето – в

enfantillages ? Des mois sans écrire. Toujours laborieuses, ces mises en train. Il pensait trop à Germaine. C'est vrai qu'elle avait été malade. Et fort ! Elle parlait tout le temps. Elle annonçait : « Je vais me taire » et recommençait à parler. Un esprit parlait en elle. Elle était son épouse en Dieu. Folle !... un si beau cerveau et lui : le cocu d'un Esprit ! Bah ! c'était fini. Plus folle, bien guérie, bien d'aplomb. L'usine, comme ils disaient, en pleine activité : elle, à son piano et ses notes ; lui, à sa table et ses phrases. Elle travaillait. Il l'entendait : Boum... boumboum ! Quelle poigne ! Une poigne pour Beethoven. Toujours grand ce Beethoven !

– Allons, vieux, travaille comme elle.

Il aligna des mots. Cela fit une phrase. Il l'essaya. À la bonne heure, elle marchait bien. Il aimait les phrases venues d'un coup et marchant bien. « Une phrase qui d'un pas égal pose les pieds où il faut pour arriver où elle doit, écoutez comme elle marche : elle marche avec rythme... » Il avait écrit cela un jour. La nouvelle phrase se campait. Avec son marc dans l'évier, ce qu'il était bête tantôt. En avant la suivante...

детинщини! Цели месеци без писане. Тези занимания са винаги мъчителни. Мислеше прекомерно за Жермен. Вярно, че тя беше болна. И то много! Говореше през цялото време. Заявяваше: „Ще млъкна“, и отново започваше да говори. Някакъв дух говореше в нея. Тя беше неговата съпруга пред Бога. Луда!... Такъв прекрасен разум и той: рогоносецът от един Дух! Хайде де! Но всичко свърши. Вече не беше луда, а напълно излекувана, напълно здрава. Както те казваха – юзина с пълна мощност: тя пред своето пиано и своите ноти; той пред своето писалище и своите фрази. Тя работеше. Той я чуваше: бум... бум-бум! Каква сила на ръката! Заради Бетовен! Пак този велик Бетовен!

– Хайде, старче, работи като нея.

Нанизва думите. Получи се фраза. Провери я. За щастие тя беше наред. Обичаше фразите да идват ненадейно и да бъдат наред. „Чуйте как стъпва фраза, която с равна крачка отива там, където трябва, за да стигне там, където е длъжна да стигне: стъпва ритмично...“ Беше написал това един ден. Новата фраза се установяваше трайно. Със своята утайка в мивката, което беше по-скоро глупаво.

Quand même sa Germaine ! Il paraît, c'est toujours ainsi. Pendant qu'elle était malade, comme elle le détestait ! Un assassin ! elle le croyait un assassin : il avait tué une femme. « Assassin ! Maudit, va crever à la rue !... » Comme elle lançait ces mots ! Ils frappaient dur – la nuit surtout. Et quand, par pénitence, elle ne voulait pas avaler sa salive. Des deux mains, elle retenait sa langue : « Je n'avalerais pas ma salive, je n'avalerais pas ma salive, je n'avalerais pas ma salive. » La langue prise, cela gargouillait ! Quel cauchemar !... Tatata ! Oublié tout cela. Les derniers temps, elle l'appelait : « Mon petit fiev du Bon Dieu. » C'était pénible, mais il aimait bien ce nom.

– Allons ! petit fiev du Bon Dieu, travaille !

Et les amis ! Ah ! s'il les avait écoutés ! Ils parlaient sur le seuil, sans entrer : « Mon cher, comment va-t-elle ? Et toi ? Sois prudent. On ne vit pas impunément dans une telle

Напред към следващата...

И все пак неговата Жермен! Изглежда винаги е така. Как само го ненавиждаше, докато беше болна! Убиец! – считаше го за убиец: бил убил една жена. „Убиец! Проклет да си, да пукнеш на улицата!...“ Как само запращаше към него тези думи! Те раняваха безмилостно – особено нощем. И когато, за наказание, тя отказваше да преглъща слюнката си. С две ръце придържаше езика си: „Няма да си преглъщам слюнката, няма да си преглъщам слюнката, няма да си преглъщам слюнката“. Когато сграбчваше езика си, какво клобочене се получаваше! Какъв кошмар!... Та-та-та! Всичко това беше забравено. Напоследък тя го наричаше: „Моето момченце, пратено ми от милостивия Бог“. Беше мъчително, но той много харесваше това име.

– Хайде на работа, момченце, пратено ми от милостивия Бог!

А приятелите! О, ако ги беше послушал! Те говореха от прага, без да влизат: „Драги мой, как е тя? А ти? Внимавай. Човек не е в безопасност при такава атмосфера.“ Ако ги

atmosphère. » À les entendre, sa Germaine, on l'eût enfermée. Ah ! non, n'est-ce pas ? Il se devait à sa Germaine. Son cerveau à lui, il l'eût sacrifié pour sauver celui de sa Germaine. D'ailleurs, il avait un cerveau solide, ayant fait déjà d'autres pirouettes et retombant toujours sur ses pattes. La preuve : après des mois, il le tenait entre ses doigts, devant sa table, à fabriquer des phrases...

Il écrivit :

– Marie était...

Mon Dieu ! écrire « Marie », quand on pense « Germaine », on n'y est pas. Marie était celle du roman en cours, une brave femme, une grosse maman de femme, dans le genre d'une Marie qu'il avait aimée autrefois... Eh ! oui, on se quitte, l'affection reste, il voyait encore cette Marie. Mais c'est loin « autrefois ». Plus volontiers, il eût écrit « Germaine ». Bah ! on a commencé, il faut bien qu'on achève... Voilà :

– Marie était...

Du diable ! qu'est-ce qu'elle était Marie ? Ce mot qu'il

слушаше, неговата Жермен трябваше да бъде затворена. О, не, нали? Той беше длъжен да се посвети на своята Жермен. Да пожертва разума си, за да спаси този на своята Жермен. Впрочем имаше здрав разум, беше правил вече разни пируети и винаги успяваше да си стъпи отново на краката. Доказателството: след месеци го държеше между пръстите си, пред писалището, за да твори фрази...

Написа:

– Мари беше...

Господи! Да напишеш „Мари“, когато имаш предвид „Жермен“, каква разсеяност. Мари беше героинята в романа, който пишеше, простодушна женица, яко мамче, прилична на една Мари, която беше обичал някога... Е, да, хората се разделят, чувството остава, той още виждаше онази Мари. Но това „някога“ е далечно. По-скоро да беше написал „Жермен“. Хайде, щом започна, трябва и да завърши... Ето:

– Мари беше...

По дяволите, каква беше тази Мари? Думата, която

cherchait, ce sacré mot s'obstinait à s'enfuir. Sans doute à cause des boum... boum de Germaine. Quelle poigne ! Toujours grand ce Beethoven. Tout de même, elle avait peut-être tort. C'est beau, le piano, mais quand on a eu le cerveau malade, il est bon de le ménager... S'il allait la distraire un instant ?

Il alla :

– Eh bien ? Tu es contente ? Il marchait bien ton Beethoven.

Comment ? Elle ne jouait pas du Beethoven.

– J'ai cru cependant...

Elle dit :

– Tu t'es trompé.

Elle ne jouait même rien du tout. Le piano clos, elle feuilletait un livre :

– Tu vois, je lisais... Et toi, cela marche ? Tu es si rouge !

търсеше, тази свещена дума, упорито му убягваше. Несъмнено заради тези бум... бум на Жермен. Каква сила на ръката! Бетовен си остава все така велик! И все пак тя може би грешеше. Пианото е хубаво нещо, но когато разумът ти е болен, добре е да се погрижиш за него... А ако отидеше да я поразее за малко?

Отиде:

– Е, доволна ли си? Добре се получаваше твоят Бетовен.

Как? Не била свирила Бетовен.

– Все пак си помислих...

Тя рече:

– Заблудил си се.

Изобщо нищо не била свирила. Пианото си останало затворено, а тя попрелистила една книга:

– Виж, четях... А при тебе, върви ли? Целият си по

Rouge ! Quoi rouge ? Qu'est-ce que cela fait que l'on soit rouge ? Quand on travaille, on est toujours un peu rouge. Il dit :

– Ne t'inquiète pas. Repose-toi ! Moi, je retourne à mon roman.

Comme c'est bizarre ! On entend des notes : elles ne vivent que dans la tête. D'où viennent-elles ? Et puis rouge ! Il se planta devant sa glace.

– Bonjour, Fox. Nous sommes rouges, paraît-il. Prends ton su-sucre. Et maintenant au travail.

Tiens ! que s'était-il passé ? Sa phrase, sa bonne phrase de tantôt, on la lui avait biffée !... Qui ? Qui donc lui avait biffé sa phrase ? Allons ! allons ! il n'allait pas s'énerver. Personne ne vous biffe une phrase. Il l'avait biffée lui-même sans y penser : une distraction. Il n'y avait qu'à la récrire. Voilà... Il prit sa plume, il réfléchit, il écrivit :

бетовенял!

Почервенял! Как почервенял? Какво като е почервенял? Когато човек работи, винаги се позачервява. Той каза:

– Не се тревожи. Почивай си! Аз се връщам към моя роман.

Колко странно! Чуваш ноти: а те живеят само в главата ти. Откъде се вземат? И после червенината! Той се изправи пред огледалото.

– Добър ден, Фокс. Изглежда сме се зачервили. Вземи си за-захарчето. А сега на работа.

Я виж ти! Какво се беше случило? Неговата фраза, неговата хубава фраза отпреди малко, сега беше зачеркната!... От кого? Кой беше зачеркнал фразата му? Хайде, хайде! Не биваше да се нервира. Няма кой да ви зачеркне фразата. Той сам си я беше зачеркнал, без да мисли: от разсеяност. Трябваше само да я изпише отново. Ето... Взе перото, поразмисли и написа:

– Il ne faut pas jeter de marc dans l'évier.

– Не бива да се изхвърля утайката в мивката.